

RAAP-NOTITIE 448

Plangebied Terwispeler Grootzchar

Gemeente Opsterland

Een inventariserend archeologisch onderzoek

RAAP-NOTITIE 448

Plangebied Terwispeler Grootchar

Gemeente Opsterland

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Staatbosbeheer Fryslan

Project: archeologisch onderzoek plangebied Terwispeler Grootschar (gemeente Opsterland)

Titel: Plangebied Terwispeler Grootschar, gemeente Opsterland; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: september 2003

Auteur: drs. A.M. Bakker

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2003\OPTG\N0448-OPTG.qxd

Projectcode: OPTG

Projectleider: drs. E. Heunks

Projectmedewerker: drs. T.A. van den Bergh

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie:

drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: Staatsbosbeheer Fryslân
- *aanleiding onderzoek*: afplaggen van vergraste heide en het opschonen van een uitgestoven laagte van 40 cm diep
- *datum uitvoering veldwerk*: 27 augustus 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste uitvoeringsprocedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instantie die het toezicht heeft op de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied ligt in het natuureservaat Terwispeler Grootshar, ten westen van de Sweachter Wei
- *toponiem*: geen
- *plaats*: Terwispel
- *gemeente*: Opsterland
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 11G
- *plangebied in gebruik als*: natuureservaat
- *oppervlakte plangebied*: 2 ha
- *centrumcoördinaten*: 560.500/200.500

Onderzoeksvragen

Vastgesteld dient te worden of de bodemopbouw in het plangebied intact is en of er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van archeologische waarden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische verwachting*: volgens de FAMKE (Provincie Fryslân, 2002) lage kans op het aantreffen van archeologische waarden uit de periode Midden Bronstijd t/m Late Middeleeuwen. De verwachting voor de periode Steentijd t/m Vroege Bronstijd is middelmatig.
- *ARCHIS-waarnemingen*: in plangebied: geen.

Historische gegevens

- *historische kaarten*: Grote Historische Atlas 1838-1857 (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990): het plangebied is op deze kaart een gebied met heide en drassige plekken.

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *geomorfologie volgens geomorfologische kaart*: Formatie van Drenthe met dekzand dunner dan 2 m en veen (Stiboka/RGD, 1987: code Dr6)
- *bodem volgens bodemkaart*: veldpodzolgronden: leemarm en zwak lemig fijn zand met keileem binnen 120 cm (Stiboka, 1971: code Hn21x).

3 Veldonderzoek

Oppervlaktekartering - methoden

De oppervlaktekartering is daar uitgevoerd waar in het plangebied sprake was van een goede vondstzichtbaarheid: langs geschoonde slootkanten en in molshopen.

Oppervlaktekartering - resultaten

De oppervlaktekartering heeft geen vondsten opgeleverd.

Booronderzoek - methoden

- *positie boringen*: regelmatige verdeling over plangebied (figuur 1)
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor (diam. 3 cm)
- *totaal aantal boringen*: 10
- *minimaal geboorde diepte*: 0,4 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 0,6 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: conform NEN 5104
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten
- *Z-coördinaten boringen*: niet gemeten

Booronderzoek - resultaten

- *bodem*: onder de circa 0,1 m dikke bouwvoor is siltig, matig fijn dekzand aangetroffen. In de boringen 1, 2, 5 en 6 (figuur 1) is in het dekzand geen bodemvorming waargenomen. Hier is de bodem waarschijnlijk altijd te nat geweest, waardoor geen bodemvorming kon plaatsvinden. In de boringen 3, 4, 7, 8, 9 en 10 is een podzolbodem waargenomen. Een podzolbodem is een bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont), een inspoelingslaag (B-horizont) en ongestoord moedermateriaal (C-horizont). Dit duidt er op dat de bodem gedurende een vrij lange periode goed ontwaterd en begroeid was. Gedurende dergelijke perioden waren deze plaatsen het meest geschikt voor bewoning.

In boring 3 is de bodem verstoord tot in de C-horizont. De E- en B-horizont zullen zijn opgenomen in de bouwvoor. In de boringen 4 en 10 is de bodemopbouw in iets mindere mate verstoord. De BC- en C-horizont blijken hier nog intact te zijn. De E- en B-horizont zijn verstoord. In de boringen 7, 8 en 9 is een intact bodemprofiel aangetroffen: een lichtgrijze E-horizont, een bruine B-horizont en een bruingele BC-horizont.

- *mate van verstoring:*

boring	top E-horizont (in m -Mv)
7	0,1
8	0,1
9	0,1

- *archeologische indicatoren:* de boringen 9 en 10 zijn extra gezet om meer zekerheid te verkrijgen over het wel of niet aanwezig zijn van archeologische indicatoren. In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

In plangebied Terwispeler Grootzchar is de bodem verstoord ter hoogte van de boringen 3, 4 en 10. In het deel van het plangebied ter hoogte van de boringen 1, 2, 5 en 6 is de bodem waarschijnlijk altijd te nat geweest voor bewoning. Alleen ter hoogte van de boringen 7, 8 en 9 is een intact bodemprofiel aangetroffen. Dit deel van het plangebied was goed ontwaterd en zou voor bewoning in aanmerking gekomen kunnen zijn. Er zijn echter nergens archeologische indicatoren waargenomen. Op grond hiervan kan worden gesteld dat er in het plangebied naar alle waarschijnlijkheid geen archeologische waarden worden bedreigd door de voorgenomen plannen.

Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De geplande graafwerkzaamheden kunnen, voor zover het de archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd.

- *contactpersoon overheid:* Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (drs. A. Mars)

- *contactpersoon RAAP:* drs. A.M. Bakker (projectleider)

Literatuur

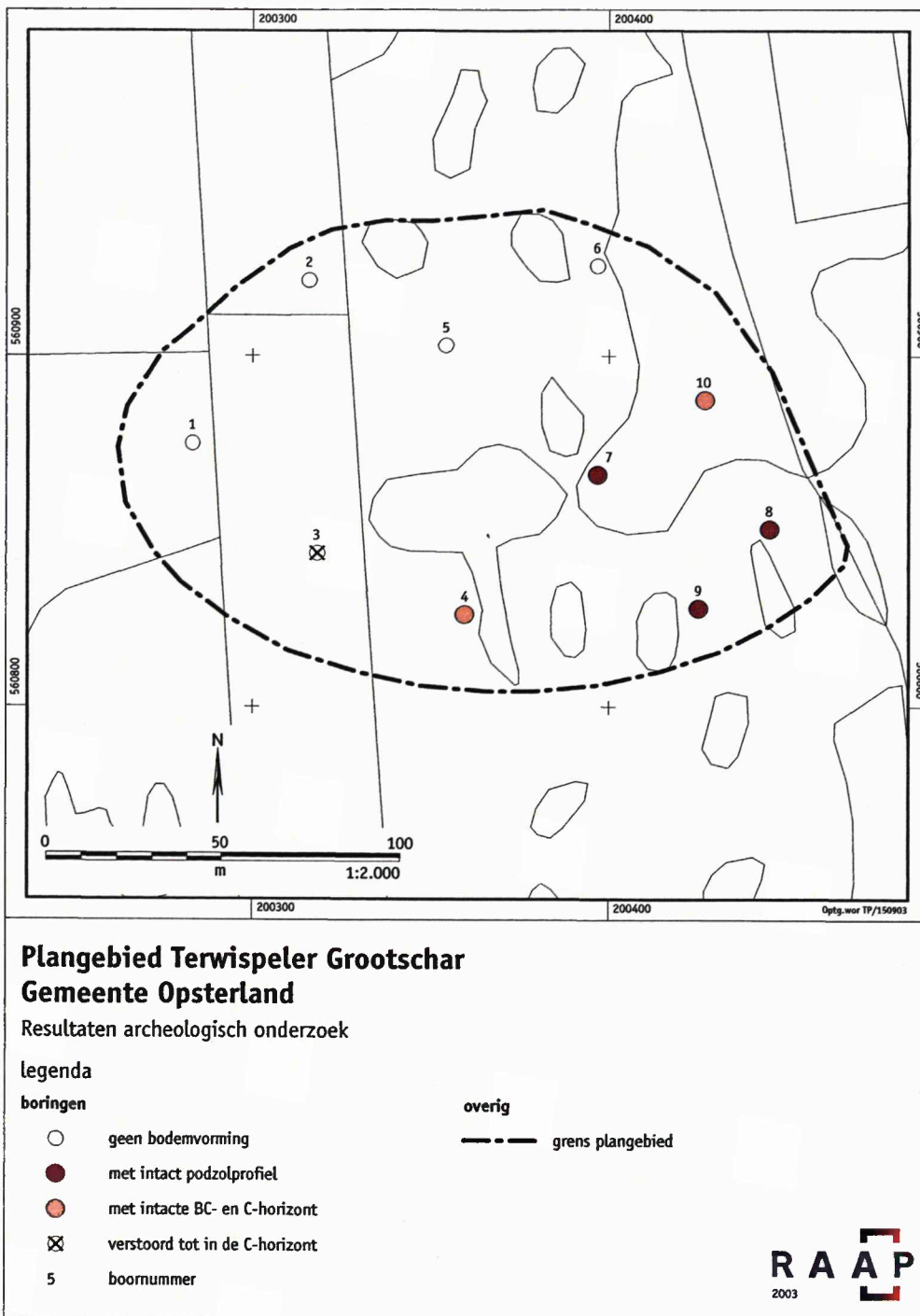
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998.** *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Provincie Fryslân, 2002.** *Cultuurhistorische Kaart Fryslân. Digitale informatie over cultuurhistorie: aardkunde, archeologie (FAMKE), historische geografie, bouwhistorie*. Provincie Fryslân, Leeuwarden (cd-rom, versie 1.0).
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989.** *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Stiboka, 1971.** *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 11 Oost Heerenveen*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka/RGD, 1987.** *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 11 Oost Heerenveen*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001.** *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990.** *Grote Historische Atlas, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost Nederland 1838-1857*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Verklarende woordenlijst

- dekzand** Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een 'dek' (Saalien: Formatie van Eindhoven; Weichselien: Formatie van Twente).
- podzol** Bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoelingslaag (B-horizont). Het proces van het uitloggen van de E-horizont en de vorming van een B-horizont door inspoeling van amorfe humus en ijzer wordt podzolering genoemd.

Overzicht van figuren

Figuur 1. Resultaten archeologisch onderzoek.

Figuur 1. Resultaten archeologisch onderzoek.